

MUHAMMED

Sîret Nigârî per Ek Nazar”, a.e., XIII (1976), s. 825-833; Saïdullah Kâdi, “Peştu Zübân meyn Sîret ki Kitâbeyn”, a.e., XIV (1977), s. 385-395, 606-624; Racâ Reşîd Mahmûd, “Pâkistân meyn Fenn-i Na’t: Târih u İrtikâ”, a.e. (Sîret Nambır), XXX/1-2 (1992), s. 137-143; M. Miyân Siddîki, “Urdû Zübân meyn Çend Ehem Kütüb-i Sîret”, a.e., XXX/1-2 (1992), s. 266-312; Muhammed Riyâz, “Müsteşrikîn ki Kütüb-i Sîret”, a.e., XXX/1-2 (1992), s. 317-353; Mümtâz Liyâkat, “Berr-i Sagîr meyn Sîret Nigârî: Maķâmî Zübânôn meyn Gayri Müslîm Muşânnîfîn ki Tesâñîf”, a.e., XXX/1-2 (1992), s. 355-405; Lutfurrahman Fârûki, “Daktır Muhammed Hamîdullah ki Çend Meşhûr Kütüb-i Sîret ka Ta’âruf aôr Un key Münderecât”, *Ma’arif-i İslâmî* (İsaat-i Hâb be Yâd-i Daktır Muhammed Hamîdullah), II/2-III/1, İslâmâbâd 2003-2004, s. 117-149; Abdülcebâbâr Han, “Hażret-i Muhammed (Kütüb-i Sîret-i Urdû)”, *UDMI*, XIX, 305-306; İdâre v.d.r., “Hażret-i Muhammed (Kütüb-i Sîret)”, a.e., XIX, 306-309; Hafîz Tâib, “Na’t (Urdû)”, a.e., XXII, 403-409.

ABDÜLHAMİT BİRİŞİK

B) Batı Dünyası. Batı'da Hz. Muhammed hakkındaki çalışmalar başından beri çeşitli önyargılardan hareketle yapılmıştır. Bu önyargıların kaynağı, yayılmaya başlayan İslâmiyet karşısında gittikçe güç kaybına uğrayan yahudi ve hristiyan din adamlarıyla yöneticilerin İslâm dini ve Hz. Peygamber hakkında sarfettikleri ağır hakaretler, hatta küfür içeren sözleridir. Bu sözler yüzlerce yıl tekrarlanmış ve hakaretâmız bir başlık altında uzun bir literatür listesi oluşturulmuştur (Alphandéry, s. 261-277). Montgomery Watt, dünyada gelmiş geçmiş büyük şahsiyetler arasında hiç kimse Hz. Muhammed kadar kötülenmediğini belirtir (*Muhammad at Madina*, s. 324). Bu açıdan Resûl-i Ekrem hakkında yazılan şeyler, tarihi yanlış anlatma ve gerçekleri saptırma örneği olarak çok ilginç bir içeriye sahiptir. O kadar ki adı üzerinde dahi bazı kelime oyunları yapılmış, Muhammed yerine Maphomet, Mahound, Baphomet ve Bafum gibi olumsuz anımlar yüklenen isimler kullanılarak kendisine kötü lakaplar takılmıştır (Cohen, s. 207-208; *EJd.*, VI, 91).

Hristiyanlar arasında Hz. Muhammed hakkında kilise babalarının sonucusu kabul edilen Yuhannâ ed-Dîmaşķî'nin (ö. 750) kaleme aldığı *De haeresibus* başlıklı kitap ilk eser olarak kabul edilir. Onun Hz. Muhammed'in sahte peygamber olduğunu, Ariusçu bir rahip (Bahîra) vasıtâsıyla Eski ve Yeni Ahîd'i tanıdığını ve sapıkın (râfiżî-heretik) bir görüş ortaya koymduğunu, semadan kendisine bir kitap geldiği iddiasının delili bulunmadığını ileri süren görüşleri daha sonraki müellifler tara-

fından sürekli biçimde tekrarlanmıştır. Bizanslı Nicetas'ın *Refutatio Mohammedi'si*' (Refutation du Coran veya Confutatio Alcorani) ve Theophanes the Confessor'un *Chronographia'sı* ile şâkıyatçılar tarafından Abdülmesih b. İshak el-Kindî'nin kaleme aldığı iddia edilen, ancak müslüman yazarların ona ait orijinal metin olmadığı kanaatine vardıkları bir risâle buların başlıcalarıdır (*DIA*, XXVI, 38-39). İspanya'daki yahudiler ve hristiyanlar da Hz. Muhammed ve İslâmiyet üzerine üretilen olumsuz görüşlerin Batı'da yayılmasına önemli katkıda bulunmuştur. Bular müslümanların idaresi altında yaşadıklarından Hz. Muhammed hakkında doğru bilgilere ulaşma imkânına sahip olmalarına rağmen İslâm'a karşı hissetikleri düşmanlıktan dolayı uydurma hikâyelere, yalan ve iftiralara dayanan bir literatür ortaya koymuşlardır. Eulogius of Córdoba'nın IX. yüzyılda kaleme aldığı *Liber apologeticus martyrum* ve Paul Alvarus'un *Indiculus luminosus'u* bular arasında sayılabilir. Charlemagne'in 778'de Endülüs'teki müslümanlara karşı girdiği bir savaşta yeğeni Roland'in yakın bir adamının ihaneti sonucu öldürürlüğünü anlatan ve bütün Avrupa'da *Chanson de Roland* adıyla tanınan binlerce misralık ünlü şiirde de müslümanlar aleyhinde gerçek dışı birçok şey bulunmaktadır.

İslâmiyet ve Hz. Muhammed hakkındaki yanlış bilgilerin Batı'da daha fazla yayılmasında etkili olan unsurlardan biri de Haçlı seferleridir. Bu dönemden Cluny başrahibi Peter the Venerable'in, İslâmiyet'e karşı yazılan reddiyeleri sağlam bir temele oturtmak amacıyla yaptığı derleme günümüzde “Toledo-Cluny Collection” adıyla meşhurdur. Alanında ilk sayılabilen bu mecmuada bir araya getirilen eserler arasında *Liber generationis Mahumet, Doctrina Mahumet ve Summa totius haeresis Saracenorum* başlıklı olanlarla Kur'ân-ı Kerîm'in Latince bir çevirisi (*EI²* [İng.], VII, 379) ve Abdülmesih b. İshak el-Kindî'nin Hristiyanlığı savunmak amacıyla yazdığı iddia edilen risâlenin Latince tercümesi de yer almaktadır. Vincent de Beauvais, çeşitli manastır kroniklerinde kayıtlı bulunan ve nesilden nesile aktarılan Hz. Muhammed'le ilgili hikâyeleri *Speculum historiale*'de bir araya getirirken Kindî'nin risâlesinden de istifade etmiş ve çalışması Batı'da çok etkili olmuştur. XIX. yüzyılda Sir William Muir bu risâleyi *The Apology of al-Kindi* başlığıyla İngilizce'ye çevirmiştir (London

1882). Embrico von Mainz'in *Vita Mahumeti* (ed. F. Hübner, *Historische Vierteljahrschrift*, Neue Folge XXIX [Leipzig 1935], s. 441-490) ve Gautier de Compiegne'nin *Otia de Machomete* (ed. R. B. C. Huygens, *Sacris Erudiri*, VIII [S'Gravenhage 1956], s. 286-328) adlı şiirleriyle Guibert de Nogent'in *Gesta Dei per Francos et cinq autres textes* (ed. R. B. C. Huygens, Tumholti 1996) başlıklı I. Haçlı Seferi hakkındaki kitabında Hz. Peygamber'e ayırdığı bir bölüm de yine etki bırakın eserlerdendir.

XIII. yüzyıldan itibaren yazılan ilk lirik edebî eserler Hz. Muhammed hakkında pek çok iftira ihtiva etmektedir. Bunların en ünlüsü Dante'nin *İlâhi Komedyâ'sı*dır. Resûlullah'ın, XIII. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan hayal ürünü biyografileri de iftiralarla doludur. Alexandre du Pont, Brunetto Latini, Jacobus de Voragine ve Marsile de Padoue gibi yazarların kaleme aldığı bu biyografilerde Resûl-i Ekrem'in müslüman iken Hristiyanlığa geçen bir zenginin kölesi, papa seçilemediği için intikam almak maksadıyla Katolik kilisesinden ayrılarak bâtil din İslâm'ı kuran bir kardinal veya Doğu kilisesinin papalığı bağlanması engellemek için yeni bir icat eden zengin bir İranlı olduğu gibi iddialar yer almaktadır.

Rönesans dönemi literatüründe İslâmiyet Türkler'in dini olarak ön plana çıkar ve Hz. Muhammed bu bağlamda gündeme gelir. Martin Luther, Türkler ve inançları hakkında çok sayıda vaaz metni hazırlamış ve eser telif etmiştir. 1529'da kaleme aldığı *Eine Heerespredigt wider den Türken* başlıklı çalışmasında Türkler'i Tanrı'nın papayı cezalandırmak üzere gönderdiği “belâ” ve “şeytana tacıclar” diye tanıtır ve onlardan kurtulmak için dua eder. XVII. yüzyılın ortalarında muhtemelen Alexander Ross tarafından yazılan (Hamadah, s. 48) *A Brief Sketch of the Life and Death of Mahomet, The Prophet of the Turcs, and Author of the Alcoran, Accompanying the Translation of the Koran* adlı kitapta Resûlullah Türkler'in peygamberi ve Kur'an müellifi olarak ele alınır. Ayrıca bu dönemde Hristiyanlık'taki reform hareketlerinin başlamasıyla birlikte Hz. Muhammed ve İslâmiyet, Katolikler ve Protestanlar'ın kendi aralarındaki tartışmalarda da malzeme olarak kullanılmıştır. Katolikler, Protestanlar'ı tenkit etmek için Hz. Peygamber'in bir erken dönem “protestanı” olduğunu, Protestanlar'ın da o günün “müs-

"lümanları" (sarazen) olduğunu iddia etmişler; Protestanlar da Resûl-i Ekrem ve müslümanlar hakkında ağır ithamlarda bulunarak İslâm'a Katolikler kadar düşman olduklarını göstermeye çalışmışlar. Türkler'le asıl Katolikler'in iş birliği yaptığı söylenişlerdir (bk. Lewis, s. 90).

XVII-XVIII. yüzyıllar Avrupa'sında İslâmîyet ve Hz. Muhammed'i konu edinen kitapların sayısında hızlı bir artış görülmekte birlikte hemen hepsi o güne kadar yazılanların tekrarından ibarettir. Bundan Coventry Başpiskoposu Lancelot Addison'un önce adını vermeden (London 1678), daha sonra adını vererek yayılmıştı ve birçok baskısı yapılan *The First State of Mahomedism: or, An Account of the Author and Doctrines of that Imposture'si*, Humphrey Prideaux'un *The True Nature of Imposture fully Display'd in the Life of Mahomet: With a Discourse annex'd for the Vindication of Christianity from This Charge. Offered to the Consideration of the Deists of the Present Age* (London 1697); Jean Gagnier'in, *La vie de Mahomet: traduite et compilée de l'Alcoran, des traditions authentiques de la Sonna, et des meilleures auteurs arabes* (I-II, Amsterdam 1732); François Henri Turpin'in *Histoire de la vie de Mahomet* (I-III, Paris 1773-1779) başlıklı eserleri daha sonra bu konuda yazınlara etkileri açısından önemlidir. Ayrıca meşhur İngiliz tarihçisi Edward Gibbon *History of the Decline and Fall of the Roman Empire* (I-VI, London 1776-1788) isimli altı ciltlik eserinin bir bölümünü İslâmîyet ve Hz. Muhammed'e ayırmış ve bu bölüm daha sonra *Life of Mahomet* başlığıyla ayrı bir kitap olarak neşredilmiştir (New York 1879).

Batı'da Hz. Peygamber'le ilgili kısmen tarafsız mahiyettedeki ilk eserler ise XVI. yüzyılda Fransız düşünürü Guillaume Postel ile Fransız hukukçusu Jean Bodin tarafından kaleme alınmıştır. XVII. yüzyılın başlarında itibaren Batı'ya yönelik Türk tehdidinin azalmasıyla birlikte Hz. Muhammed'in nisbeten olumlu imajına yönelik çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Teolog J. H. Hottinger, Fransız düşünürü Pierre Bayle, Hollandalı şarkiyatçı Adrien Reland ve İngiliz dil bilgini George Sale kısmen bu yolu benimsemisti. Ancak bunlardan özellikle Kur'an'ı İngilizce'ye ilk defa tercüme eden ve çalışmasının giriş bölümünde Kur'an üzerine geniş açıklamalar yapan Sale âyetleri çarpıt-

maktan ve Resûlullah'ı sahtekârlıkla suçlamaktan geri durmamıştır.

Hz. Muhammed hakkında tamamen olumlu fikirler ortaya koyan ilk eser, İngiliz tip doktoru Henry Stubbe'in İslâm'ın doğuşu ve gelişiminin Hz. Peygamber'in hayatına atıfla bir dökümünü sunduğu ve hristiyanların iftiralarına karşı onu ve dinini savunduğu çalışmasıdır: *An Account of the Rise and Progress of Mahometanism with the Life of Mahomet and a Vindication of Him and His Religion from the Calumnies of the Christians* (ed. Hafiz Mahmud Khan Shairani, London 1911). Ünlü filozof Thomas Hobbes'in arkadaşı olan Stubbe, hayattayken bastırmadığı kitabını Batı'daki hristiyanların birbirine düştüğü Otuzyl savaşlarından kısa bir süre sonra (1673) kaleme almıştır. Stubbe eserin ilk iki bölümünde Yahudilik ve Hristiyanlığın ilk dönemleri, üçüncü bölümde Arabistan'ın tarihî-coğrafi yapısı ve müslümanlar (Sarazenler) hakkında bilgi verir. Eserin geri kalan kısmı Hz. Muhammed'in doğumundan itibaren ortaya çıkan gelişmeler, Medina'ye hicret, savaşlar, Vedâ haccı, vefati, Resûlullah'ın karakteri ve hristiyanların uydurmaları, Kur'ân-ı Kerîm ve Hz. Peygamber'in mücizelerinden meydana gelmektedir. Stubbe, Resûl-i Ekrem'in üstün bir idarecilik yeteneği ortaya koymadığını ve hakkındaki bilgilerin hristiyanların o güne kadar ileri sürdürükleri görüşlerle uyuşmadığını açıklar. Stubbe'a göre Hz. Muhammed'in öğretisi, bütün insanların Tanrı'nın tekliği ve ortağının bulunmadığı prensibine dayanmaktadır. İslâm'a ve Hz. Peygamber'e olumlu yaklaşan ikinci biyografi çalışması Count de Boulainvilliers'e aittir. Eserinde Resûlullah'ı tabii ve mâkul bir din kuran hür bir düşünür olarak gösteren Boulainvilliers'e göre Resûl-i Ekrem bir dâhi, büyük bir kânnun koyucu, bir fâtih ve doktrini adalet ve hoşgörü prensiplerine dayanan bir yoneticidir (Reeves, s. 147-148; El² [Ing.], VII, 384). Daha sonraki yıllarda Hz. Muhammed'in hayatını olumlu bakış açısıyla ele alan ve onu savunan başka çalışmalar arasında şunlar zikredilebilir: Thomas Carlyle, *On Heroes, Hero-worship and the Heroic in History* (Londres 1840, Lecture II: "The Hero as Prophet. Mahomet: Islam", 8 Mayıs 1840); John Davenport, *An Apology for Mohammed and the Koran* (London 1869); R. Bosworth Smith, *Mohammed and Mohammedanism* (London 1874); J. C. Archer, *Mys-*

tical Elements in Mohammed (New Haven 1924).

Hz. Muhammed'in hayatı Batı edebiyatında şairlerden başka genellikle onu kötüleyen çok sayıda tiyatro eseriyle roman da konu olmuştur. Bunların en ünlüsü Voltaire'in *Le fanatisme ou Mahomet le prophète* başlıklı piyesidir (Lille 1741). Ancak Voltaire'in bu piyeste asıl saldırıyı dönemin papasına karşı yaptığı görülmekte, fakat papanın bunu anlamayarak Voltaire'i kutladığı bilinmektedir. Piyes üç defa sahnelendikten sonra ruhban sınıfının baskısıyla sahneneden kaldırılmıştır. Voltaire diğer eserlerinde Hz. Peygamber'i kanun koyucu, fâtih bir hükümdar ve din adamı (rahip) olarak takdim eder, onun büyülüğü üzerinde durur ve özellikle hoşgörüsünü öne çıkarır (El² [Ing.], VII, 384).

XIX. yüzyılda Batı'da tarih yazarlığının müstakil bir ilim dalı sayılması ile şarkiyat çalışmalarının artması aynı döneme rastlamaktadır. İbn Hisâm, Vâkidî, İbn Sa'd ve Taberî gibi siyer ve megâzî müelliflerinin eserleri keşfedilerek İslâmîyet'in doğuşu ve Hz. Muhammed üzerine yapılan çalışmalarla bu kaynaklar esas alınmaya başlanmıştır. Ancak gelinen nokta geçmiş dönemlerdeki çok farklı olmuş ve Resûlullah, eski imajının yanında sadece sosyal ve ekonomik bir reformcu kimliğiyle tanımlanmıştır. Bu dönemde yapılan çalışmalar bazları şunlardır: Abraham Geiger, *Was hat Mohammed aus dem Judenthume aufgenommen?* (Bonn 1833); Gustav Weil, *Mohammed der Prophet, sein Leben und seine Lehre* (Stuttgart 1843) ve *Historisch-Kritische Einleitung in den Koran* (Bielefeld 1844); Washington Irving, *The Life of Mahomet* (London 1851), *Mohammed and His Successors* (New York 1868); Alois Sprenger, *The Life of Mohammed from Original Sources* (Allahabad 1851), *Das Leben und die Lehre des Mohammad nach bisher grösstenteils unbenutzten Quellen* (I-III, Berlin 1861-1865), *Muhammad und der Koran: eine psychologische Studie* (Hamburg 1889); Sir William Muir, *The Life of Mahomet* (I-IV, London 1858-1861), eser daha sonra Thomas Hunter Weir tarafından kısaltılarak yayımlanmıştır (Edinburgh 1912); Theodor Nöldeke, *Das Leben Muhammeds nach den Quellen populaer dargestellt* (Hannover 1863); Ludolf Krehl, *Das Leben des Muhammad* (Leipzig 1884); Hubert Grimme, *Mohammed* (I-II, Münster 1892-1895), Mo-

MUHAMMED

hammed *Die weltgeschichtliche Bedeutung Arabiens* (München 1904); P. Eugène Lamairesse – Gaston Dujarric, *Vie de Mahomet d'après la tradition* (I-II, Paris 1897-1898); P. de Lacy Johnstone, *Muhammad and His Power* (Edinburgh 1901).

XIX. yüzyılın sonuyla XX. yüzyılın başlarında şarkiyatçıların çalışmalarında müslümanların ilk dönem siyaseti, hadis ve tefsire dair eserleri tenkide tâbi tutulmuş ve bunun neticesinde Hz. Muhammed'in tefsîre dair eseri olarak görülen Kur'ân-ı Kerîm bazan bir otobiyografi kitabına indirgenirken hadislerin çoğunluğu da uydurma kabul edilmiştir. Bu tür çalışmalar arasında kendilerinden sonraki araştırmacıları da etkileyen şu eserler sayılabilir: Ignaz Goldziher, *Muhammedanische Studien* (I-II, Halle 1889-1890), "Muhammad und der Islam" (*Vorlesungen über den Islam*, Heidelberg 1910, s. 1-34); David Samuel Margoliouth, *Mohammed and the Rise of Islam* (New York – London 1905); Hermann Reckendorf, *Mohammed und die Seinen* (Leipzig 1907); Henri Lammens, *Quran et tradition: Comment fut la composée de la vie de Mahomet* (Paris 1910), *Mahomet fut-il sincère?* (Paris 1911); Frantz Buhl, *Muhammeds liv* (København 1903, trc. Hans Heinrich Schaeder, *Das Leben Muhammeds*, Leipzig 1930); Leone Caetani, *Annali dell'Islam* (I-X, Milano-Roma 1905-1926); Tor Andrae, *Die Person Muhammeds, in Lehre und Glauben seiner Gemeinde* (Stockholm 1917), *Muhammed hans liv och hans tro* (Stockholm 1930); *Mohammed, Sein Leben und Sein Glaube*, Göttingen 1932; trc. Theophil Menzel, *Muhammed: The Man and His Faith*, New York 1936; trc. Jean Gaudefroy - Demombynes, *Mahomet, sa vie et sa doctrine*, Paris 1945).

Batı'da olduğu kadar İslâm dünyasında da birçok yazarı etkilemeleri açısından aşağıdaki çalışmalar özel bir önem taşımaktadır ve pek çok dile tercüme edilmiştir: Emile Dermenghem, *La vie de Mahomet* (Paris 1929), *Mahomet et la tradition islamique* (Paris 1955); W. Montgomery Watt, *Muhammad at Mecca* (Oxford 1953), *Muhammad at Medina* (Oxford 1956), *Muhammad, Prophet and Statesman* (London 1961); Rudi Paret, *Mohammed und der Koran: Geschichte und Verkündigung des arabischen Propheten* (Stuttgart 1957).

Hz. Muhammed'in hayatı XX. yüzyılın ikinci yarısı ve XXI. yüzyılın başlarında da Batı'da çok sayıda çalışmanın konusu ol-

muştur. Bunlardan bazıları şunlardır: Régis Blachère, *Le problème de Mahomet, essai de biographie critique du fondateur de l'Islam* (Paris 1952); Maurice Gaudefroy-Demombynes, *Mahomet* (Paris 1957); Maxime Rodinson, *Mahomet* (Paris 1961); Annemarie Schimmel, *Und Muhammad ist sein Prophet* (Düsseldorf 1981); *La vie du prophète Mahomet* (Colloque de Strasbourg 1980, Paris 1983); Michael Cook, *Muhammad* (Oxford 1983); Philip C. Almond, *Heretic and Hero: Muhammad and the Victorians* (Wiesbaden 1989); Edmond Rabbath, *Mahomet: Prophète arabe et fondateur d'état* (Beyrut 1989); Karen Armstrong, *Muhammad. A Biography of Prophet* (London 1991); David Benjamin, *Muhammad in der Bibel* (München 1992); Roger Caratini, *Mahomet* (Paris 1993); Francis E. Peters, *Muhammad and the Origins of Islam* (Albany 1994); Uri Rubin, *The Eye of the Beholder: The Life of Muhammad as Viewed by the Early Muslims. A Textual Analysis* (Princeton 1995), *The Life of Muhammad* (Aldershot 1998); Clinton Bennett, *In Search of Muhammad* (London 1998); William E. Phipps, *Muhammad and Jesus: A Comparison of the Prophets and Their Teachings* (London 1996); Hartmut Bobzin, *Mohammed* (München 2000); Philippe Aziz, *L'homme du Coran: Vie et enseignement de Mahomet* (Paris 2001); Barnaby Rogerson, *The Prophet Muhammad* (London 2003).

Batı'da yaşayan bazı müslüman ilim adamları tarafından yazılan Hz. Muhammed biyografileri de mevcuttur: Muhammad Hamîdullah, *The Battlefields of the Prophet Muhammad* (Woking 1953), *Le prophète de l'Islam* (I-II, Paris 1378/1959); Seyyid Hossein Nasr, *Muhammad: Man of Allah* (London 1982); Martin Lings, *Muhammad: His Life Based on the Earliest Searches* (London 1983). Ayrıca Hz. Peygamber üzerine yapılan çalışmaların listesini derleyen ve değerlendiren çok sayıda makale, kitap ve doktora tezi hazırlanmıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

H. Stubbe, *An Account of the Rise and Progress of Mahometanism* (ed. Hafiz Mahmud Khan Shairani), Lahore 1954; P. Martino, "Mahomet en France au XVIIe et au XVIIIe siècles", *Actes du XIVe congrès des orientalistes en Alger*, Paris 1907, III, 206-241; P. Alphonse, "Mahomet-antichrist dans le moyen âge latin", *Mélanges Hartwig Derenbourg* (nşr. E. Leroux), Paris 1909, s. 261-277; L. Leixner, *Mohammed*

in der deutschen Dichtung (doktora tezi, 1932), Kari-Frazens - Universität Graz; B. P. Smith, *Islam in English Literature*, Beirut 1939; J. W. Fück, "Islam as an Historical Problem in European Historiography Since 1800", *Historians of Middle East* (ed. B. Lewis – P. M. Holt), London 1962, s. 303 vd.; R. W. Southern, *Western Views of Islam in the Middle Ages*, Cambridge 1962, tür.yer.; Muhammad Maher Hamadah, *Muhammad the Prophet: A Selected Bibliography* (doktora tezi, 1965), The University of Michigan; A. Wessels, *A Modern Arabic Biography of Muhammad*, Leiden 1972; W. M. Watt, *Muhammad at Mecca*, Oxford 1972; a.mlf., *Muhammad at Medina*, Oxford 1972; M. Rodinson, "A Critical Survey of Modern Studies of Muhammad", *Studies on Islam* (ed. Merlin L. Swartz), New York 1981, s. 23-85; *La vie du prophète Mahomet*, Paris 1983; S. H. Griffith, "The Prophet Muhammad, His Scripture and His Message, According to the Christian Apologies in Arabic and Syriac from the First Abbasid Century", a.e., s. 99-146; G. Troupeau, "La biographie de Mahomet dans l'œuvre de Barthélémy d'Édesse", a.e., s. 147-157; A. Argyriou, "Eléments biographiques concernant le prophète Muhammad dans la littérature grecque des trois premiers siècles de l'hégire", a.e., s. 159-182; Munawar Ahmad Anees – Alia N. Athar, *Guide to Sira and Hadith Literature in Western Languages*, London-New York 1986; Maher Jarar, *Die Prophetenbiographie im islamischen Spanien: Ein Beitrag zur Überlieferungs- und Redaktionsgeschichte*, Frankfurt 1989; *Bibliographie der Deutschsprachigen Arabistik und Islamskunde* (ed. Fuat Sezgin), Frankfurt am Main 1990-91, II, 248-270; VII, 242-257; Zafar Ali Qureshi, *Prophet Muhammad and His Western Critics: A Critique of W. Montgomery Watt and Others*, Lahore 1992, I-II, bk. index; D. Norman, *Islam and the West: The Making of an Image*, Oxford 1993, bk. index ve bibl.; Jabal Muhammad Buaben, *Image of the Prophet Muhammad in the West: A Study of Muir, Margoliouth and Watt*, Leicester 1996; M. R. Cohen, *Haç ve Hilal Altında: Ortaçağarda Yahudiler* (trc. Ahmet Fethi), İstanbul 1996, s. 207-208; M. Reeves, *Muhammad in Europe*, Reading 2000, s. 86-87, 119-134, 147-148, 150-152, 163-165, 239-240; *The Biography of Muhammad: The Issue of the Sources* (ed. H. Motzkii), Leiden 2000; R. G. Hoyland, "The Earliest Christian Writings on Muhammad: An Appraisal", a.e., s. 276-297; J. J. Saunders, "Mohammed in Europe-A Note on Western Interpretations of the Life of the Prophet", *History: The Journal of the Historical Association*, XXXIX, London 1954, s. 14-25; A. Guillaume, "The Biography of the Prophet in Recent Research", *IQ*, I (1954), s. 5-11; R. Paret, "Recent European Research on the Life and Work of Prophet Muhammad", *JPHS*, VI (1958), s. 81-96; B. Lewis, "Gibbon on Muhammad", *Daedalus*, CV/3, Massachusetts 1976, s. 89-101; Fr. Buhl, "Muhammed", *IA*, VIII, 452-470; "Apologetics", *EJd.*, III, 192-194; Haim Hillel Ben-Sasson, "Disputations and Polemics", a.e., VI, 91; A. Noth, "Muhammad", *EP* (Ing.), VII, 377-381; Trude Ehlert, "Muhammad", a.e., VII, 381-387; Yusuf Şevki Yavuz, "Kindî, Abdülme-sîh b. İshak", *DIA*, XXVI, 38-39.